

2024-01-15 Nr. NV-124

VYRIAUSYBĖS IŠVADA Nr.: TAP-23-1866(2) TAIS-23-18289(3)	DĖL PINIGINĖS SOCIALINĖS PARAMOS NEPASITURINTIEMS GYVENTOJAMS ĮSTATYMO NR. IX-1675 17 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2162(2), PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. 1-693 15 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP- 2163(2), SOCIALINIO DRAUDIMO PENSIJŲ ĮSTATYMO NR. 1-549 20 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2164(2) IR UŽIMTUMO ĮSTATYMO NR. XII-2470 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XIVP-2336		
	Rengėjas	Svarstyta	Siūloma
Pateikimo Seimui terminas 2024-01-18	<i>Socialinės apsaugos ir darbo ministerija</i>	<i>Pasirenkama</i> ☒ TAP ☐ LRV pasitarimas ☐ LRV posėdis ☐ Nesvarstyta 2024-01-09	<i>Pasirenkama</i> ☐ Svarstyti TAP ☒ Svarstyti LRV posėdyje ☐ Gražinti tobulinti

SPRENDŽIAMA PROBLEMA

Seimo narių D. Griškevičiaus, T. Tomilino ir A. Petrošiaus registruotais projektais **siūloma asmens pajamų, gautų už darbą rinkimų ar referendumo komisijose, neprilyginti darbo santykiams, t.y. nevertinti šių pajamų skiriant piniginę socialinę paramą, neatsižvelgti į jas skiriant pareigūnų ir karių valstybinės pensijos priedą ar mokant išankstinę pensiją, taip pat nustatant teisę į bedarbio statusą.**

Seimo nariai siūlomomis priemonėmis siekia: spręsti žmonių, galinčių dirbti rinkimų komisijose, stygiaus problemą; skatinti šalies piliečius įsitraukti į politinę veiklą, taip didinant jų pasitikėjimą valstybe, jos institucijomis ir išrinktais atstovais bei ugdyti pilietiškumą; sudaryti sąlygas socialine parama pasinaudoti labiausiai pažeidžiamiems asmenims ir taip mažinti socialinę atskirtį Lietuvoje; didinti pasitikėjimą šalies viešojo valdymo sistema, mažinti biurokratizmą ir tęsti COVID-19 pandemijos metu pradėtą piniginės socialinės paramos veikimo supaprastinimo politiką.

Savivaldybių rinkimų komisijos sudaromos iš LR teisingumo ministro, Lietuvos teisininkų draugijos, savivaldybių administracijų direktorių ir politinių partijų pateiktų kandidatūrų. 2023 m. savivaldybių tarybų ir merų rinkimams pasirengti ir juos vykdyti buvo prisiekę 14 819 asmenų, kurie ėjo savivaldybių ar apylinkių komisijų narių pareigas.

Nuo 2024-01-01 už darbo dieną rinkimų komisijose nustatytas atlyginimas pagal šiuos tarifus: 1) apygardų, savivaldybių rinkimų komisijų pirmininkams – 0,067 pareiginės algos bazinio dydžio (119,62 Eur); 2) apygardų, savivaldybių rinkimų komisijų pirmininkų pavaduotojams, šių komisijų sekretoriams ir komisijų nariams, apylinkių rinkimų komisijų pirmininkams – 0,054 pareiginės algos bazinio dydžio (96,41 Eur); 3) apylinkių rinkimų komisijų pirmininkų pavaduotojams, komisijų sekretoriams ir komisijų nariams – 0,043 pareiginės algos bazinio dydžio (76,77 Eur).

PROBLEMOS SPRENDIMO PRIEMONĖS

Vyriausybės išvadoje siūloma **nepritarti įstatymų projektams dėl šių priežasčių:**

1. Siūlymas nevertinti asmens pajamų, gautų už darbą rinkimų arba referendumo komisijose, skiriant piniginę socialinę paramą, prieštarautų socialinio teisingumo ir veiksmingumo principui, pagal kurį „piniginė socialinė parama teikiama siekiant sudaryti sąlygas gauti paramą tada, kada jos labiausiai reikia <...>“, nes kitų asmenų, kurie taip pat dirbtų laikinai pagal darbo sutartį ar darbo santykiams prilygintų teisinių santykių pagrindu, gautos pajamos būtų laikytinos pajamomis, kurios įskaitomos skiriant piniginę socialinę paramą. Piniginė socialinė parama visiems nepasiturintiems gyventojams teikiama vienodomis sąlygomis, įvertinus asmenų turimą turtą ir gaunamas pajamas, neatsižvelgiant į tai, iš kokių šaltinių pajamos gautos. Taigi, nesant objektyviai pateisinamų aplinkybių, skirtingas asmenų, gaunančių savo prigimtimi analogiškas pajamas, traktavimas neužtikrintų asmenų lygiateisiškumo teikiant piniginę socialinę paramą, taip pat neatitiktų įstatymo paskirties – teikti piniginę socialinę paramą tada, kai suaugę asmenys yra išnaudoję visas kitų pajamų gavimo galimybes. Įstatymų projektų uždaviniai įgyvendinami ir pagal galiojančią teisinį reguliavimą. Pažeidžiamos asmenų grupės gali pasinaudoti valstybės teikiama parama, nes teisę gauti piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams turi ir dirbantys asmenys, kurių darbo, socialinio draudimo ir kitos pajamos dėl objektyvių, nuo jų nepriklausančių, priežasčių yra nepakankamos.

2. Įstatymų projektų uždaviniai susiję išskirtinai su asmenų darbu rinkimų komisijose ir iš esmės neatitinka

TEISĖS AKTO PROJEKTO DALYKINIO VERTINIMO PAŽYMA

siūlomų keisti Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo ir Socialinio draudimo pensijų įstatymo nuostatų ir jų paskirties – vienodomis sąlygomis asmenims teikti šiuose įstatymuose nustatytas socialines garantijas. Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatyme nustatyta papildoma garantija – priedas prie pareigūnų ir karių valstybinės pensijos – skiriama draudžiamųjų pajamų negaunantiems pareigūnų ir karių valstybinių pensijų gavėjams arba mokama ne viso dydžio, jei draudžiamosios pajamos yra mažesnės už minimalų darbo užmokestį, nesvarbu, iš kokios veiklos draudžiamosios pajamos gaunamos. Socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatyta garantija asmenims, kurie iki senatvės pensijos amžiaus sukakties likus ne daugiau kaip 5 metams nėra draudžiami socialiniu pensijų draudimu, t. y. nedarba pagal darbo sutartį ar narystės pagrindu ar nevykdo savarankiškos veiklos – tik tokiomis įstatyme nustatytomis sąlygomis šie asmenys gali įgyti teisę gauti socialinio draudimo išankstinę senatvės pensiją. **Siūlomi pakeitimai sudaro prielaidas pažeisti konstitucinius asmenų lygiateisiškumo ir socialinio teisingumo visų pensijų gavėjų atžvilgiu principus.** Priedas pareigūnų ir karių valstybinių pensijų gavėjams nemokamas, jei jie gauna draudžiamąsias pajamas arba šis priedas mokamas mažesnio dydžio, jei draudžiamosios pajamos yra mažesnės už minimalų darbo užmokestį, nepriklausomai nuo vykdomos veiklos rūšies (darbas pagal darbo sutartį, savarankiška veikla ar darbas narystės pagrindu). Išankstinės senatvės pensijos neskiriamos, o paskirtosios nemokamos ir daugeliui kitų asmenų, kurie dėl jų socialinio statuso draudžiami pensijų socialiniu draudimu valstybės lėšomis, nors tuo metu jie jokių pajamų negauna, kategorijų. Todėl **siūlomas reguliavimas nepagrįstai išskirtų vieną asmenų grupę iš kitų gavėjų ir galėtų būti traktuojamas kaip diskriminacinis kitų gavėjų atžvilgiu.**

3. Rinkimų ir referendumo komisijų nariams mokamas atlyginimas už darbą savo pobūdžiu ir paskirtimi nesiskiria nuo atlyginimo už kitokį darbą pagal darbo sutartį arba darbo santykiams prilygintą darbą, todėl siūloma išimtis, kai vienai iš atlygintiną veiklą vykdančių asmenų grupių siūloma sudaryti sąlygas gauti atlyginimą, nustatyti teisę įgyti bedarbio statusą ir teisę į nedarbo socialinio draudimo išmoką, yra nepagrįsta ir neatitinka konstitucinio asmenų lygiateisiškumo principo reikalavimų. Nedarbo socialinio draudimo išmokos mokėjimas asmeniui, kuris faktiškai nėra bedarbis ir gauna atlyginimą, prieštarauja ir nedarbo socialinio draudimo paskirčiai – iš nedarbo socialinio draudimo lėšų kompensuoti šios rūšies draudimu apdraustiems asmenims dėl nedarbo negautas pajamas ar jų dalį. Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, jog, „<...> pasirinkęs socialinės paramos nedarbo atveju teikimo modelį, grindžiamą nedarbo socialiniu draudimu, įstatymų leidėjas privalo užtikrinti, kad konstitucinė teisė į socialinę paramą nedarbo atveju, būtų veiksmingai užtikrinta prisidėjusiems įstatymo nustatytu mastu prie šio socialinio draudimo asmenims, kai jie netenka darbo, bet aktyviai jo ieško ir dėl objektyvių priežasčių negali rasti“.

Projekte pateikta Vyriausybės pozicija iš esmės laikytina teisinga ir argumentuota.

TEISĖS AKTO PROJEKTO DERINIMAS

Nutarimo projektas svarstytas 2024-01-09 tarpinstituciniame pasitarime ir patikslintas pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas ir pasiūlymus.

Lydraštyje pateikta papildoma informacija, kokiam asmenų skaičiui galėjo turėti įtakos pajamų, gautų už darbą rinkimų arba referendumo komisijose, gavimas teikiant piniginę socialinę paramą nepasiturintiems gyventojams (Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis 2023 m. 425 asmenims buvo išduotos pažymos apie priskaičiuotą ir išmokėtą darbo užmokestį, kurios galimai buvo teiktos kreipiantis ir dėl piniginės socialinės paramos nepasiturintiems gyventojams teikimo. Vidutiniškai per vieną 2023 m. I–III ketv. mėn. socialinę pašalpą gavo 70,4 tūkst. asmenų, o būsto šildymo, geriamojo ir karšto vandens išlaidų kompensacijas – 243 tūkst. asmenų. Todėl pajamos, gautos už darbą rinkimų arba referendumo komisijose galėjo turėti įtakos nedideliame asmenų skaičiui).

KITI SVARBŪS ASPEKTAI

Nėra. Siūlome projektą svarstyti Vyriausybės posėdyje.

PAŽYMĄ PARENGĖ

Aušra Gratulevičienė

Socialinės politikos grupė, patarėja